ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ευχαριστίες 9

Πρόλογος 11

Εισαγωγή: Οριοθετώντας το πεδίο 13

Κεφάλαιο 1. Αναλύοντας ταυτότητες στον λόγο 39

Η ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΤΗΤΑ ΣΤΟΝ ΕΝΗΜΕΡΩΔΙΑΣΚΕΔΑΣΤΙΚΟ ΛΟΓΟ

Κεφάλαιο 2. «Όταν λέμε Γερμανία, σκέφτομαι "Μέρκελ", "μνημόνιο" και "Χίτλερ"». Οι ελληνογερμανικές σχέσεις σε ενημερωδιασκεδαστικούς ιστότοπους 79

Κεφάλαιο 3. «Συγκρούομαι ανάμεσα στη γερμανική και την ελληνική νοοτροπία μου». Πρόσωπα της ελληνικής showbiz που γεννήθηκαν στη Γερμανία κατασκευάζουν τη γερμανικότητα σε ειδησεογραφικές συνεντεύξεις 115

ΜΥΘΟΠΛΑΣΤΙΚΕΣ ΑΝΑΠΑΡΑΣΤΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΓΕΡΜΑΝΙΚΟΤΗΤΑΣ

Κεφάλαιο 4. «Oh mein Gott! Σπαράγγι; Εν μέσω κρίσης;». Κατασκευές της γερμανικότητας στον τηλεοπτικό μυθοπλαστικό λόγο: Η περίπτωση της σειράς *Πίσω στο Σπίτι* 151
(Γεωργια Αϊτακη & Αναστασια Γ. Σταμου)

Κεφάλαιο 5. «Γεια σας, εγώ είμαι ο Hans Nachtgeboren!». Σατιρίζοντας τη γερμανικότητα σε τηλεοπτικά σκετς: Η περίπτωση της εκπομπής *Κάψε το Σενάριο* 197

Η ΓΕΡΜΑΝΙΑ ΩΣ ΤΟΠΟΣ ΕΥΚΑΙΡΙΩΝ

Κεφάλαιο 6. «Learn German, it's a smart idea!». Κινητικότητα και πολυγλωσσία: Κατασκευές της γερμανομάθειας σε ιστότοπους κέντρων εκμάθησης της γερμανικής ως ξένης γλώσσας από ενήλικες 213

Κεφάλαιο 7. #Home. Ταυτότητες στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης μιας Ελληνίδας νεομετανάστριας στη Γερμανία 239
(Μαριζα Γεωργαλου & Αναστασια Γ. Σταμου)

Συμπεράσματα: Συνθέτοντας την «εικόνα» 299

Βιβλιογραφία 317

Παράρτημα 335

Πρόλογος

Το παρόν βιβλίο πραγματεύεται τους τρόπους με τους οποίους κατασκευάζονται αναπαραστάσεις της Γερμανίας σε ποικίλες πτυχές του λόγου της μαζικής κουλτούρας στην Ελλάδα της κρίσης. Η ιδέα για αυτή τη μελέτη ξεκίνησε πριν τρία χρόνια, όταν εκλέχτηκα στο Τμήμα Γερμανικής Γλώσσας και Φιλολογίας του ΑΠΘ. Ούτως ή άλλως, εδώ και αρκετά χρόνια, τα ερευνητικά μου ενδιαφέροντα εστιάζουν στους τρόπους με τους οποίους η κοινωνική πραγματικότητα και οι ταυτότητες κατασκευάζονται σε πιο καθημερινές ή κοινότοπες πρακτικές λόγου (π.χ. διαφημίσεις, τηλεοπτικές σειρές, κινηματογράφος), δηλαδή αυτό που αποκαλείται *μαζική κουλτούρα*. Είναι γεγονός πως στις μετανεωτερικές κοινωνίες τα κείμενα που βρίσκονται σε δημόσια κυκλοφορία στα ΜΜΕ και στο διαδίκτυο ασκούν σημαντική επιρροή στον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβανόμαστε τον κόσμο. Συχνά, όμως, έχουμε την εντύπωση πως η κειμενική διαμεσολάβηση της πραγματικότητας γίνεται μόνο μέσα από τα «σοβαρά» ειδησεογραφικά κείμενα, που έχουν ρητή ιδεολογική στόχευση. Ωστόσο, οι Πολιτισμικές Σπουδές έχουν αναγνωρίσει τον πολιτικό και όχι τόσο ιδεολογικά «αθώο» ρόλο της μαζικής κουλτούρας στη συγκρότηση και τη νοηματοδότηση της κοινωνικής πραγματικότητας. Το ίδιο ισχύει και για τη μελέτη των αναπαραστάσεων της Γερμανίας στον δημόσιο λόγο κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης, καθώς τα τελευταία χρόνια έχουν πραγματοποιηθεί αρκετές μελέτες οι οποίες αφορούν σχεδόν αποκλειστικά τα ειδησεογραφικά μέσα.

Εκκινώντας από κατασκευαστικές και κριτικές λογοαναλυτικές προσεγγίσεις, οι οποίες βλέπουν τις ταυτότητες ως κοινωνικές δράσεις που πραγματώνονται κατά τη χρήση του λόγου σε συγκεκριμένα συγκείμενα, προτείνεται μια σύγχρονη ματιά στη μελέτη της εθνικής ταυτότητας. Γι' αυτόν τον σκοπό, αξιοποιείται η έννοια της *γερμανικότητας*, η οποία αντικαθιστά την παραδοσιακή έννοια της *εικόνας χώρας.* Στο πλαίσιο αυτό, αναδεικνύεται η ανάγκη μελέτης της (εθνικής) ταυτότητας σε τοπικό επίπεδο, όπως ενεργοποιείται σε συγκεκριμένα συγκείμενα. Συνειδητά, λοιπόν,

στο παρόν βιβλίο, αναλύονται έξι συγκεκριμένες μελέτες περίπτωσης ως «φωτογραφικά στιγμιότυπα», στα οποία αποκρυσταλλώνονται εκδοχές της γερμανικότητας σε διαφορετικές όψεις του λόγου της μαζικής κουλτούρας (π.χ. ενημερωδιασκεδαστικοί ιστότοποι, τηλεοπτική μυθοπλασία, ιστότοποι κέντρων ξένων γλωσσών, μέσα κοινωνικής δικτύωσης). Μάλιστα, καθώς ο λόγος της μαζικής κουλτούρας είναι κατεξοχήν πολυτροπικός, δηλαδή συνδυάζει συχνά τη γλώσσα με την κινούμενη εικόνα ή/και τον ήχο, σε αντίθεση με τον ειδησεογραφικό (έντυπο) λόγο, που είναι εν πολλοίς μονοτροπικός, μπορούν να αναδειχθούν και άλλοι σημειωτικοί τρόποι πέραν της γλώσσας, όπως η εμφάνιση ή ακόμη και η κινησιολογία, οι οποίοι μεταφέρουν κοινωνικά νοήματα και δείχνουν ταυτότητες και οι οποίοι συχνά παραμένουν «αόρατοι».

Εφόσον η κατασκευή (εθνικών) ταυτοτήτων είναι μια διαδικασία διάκρισης του (εθνικού) εαυτού από το (εθνικό) άλλο, ένα βιβλίο για τη γερμανικότητα δεν μπορεί παρά να είναι και ένα βιβλίο για την ελληνικότητα, ειδικά σε μια εποχή οικονομικής ύφεσης, όπως αυτή που μελετάται, κατά την οποία οι ελληνικές ταυτότητες θεωρούνται ότι βρίσκονται υπό συνεχή «απειλή» και αναδιαμόρφωση. Αξιοποιώντας, λοιπόν, μια αντίληψη για τις (εθνικές) ταυτότητες ως διαδικασίες του λόγου που διαμορφώνονται μέσα από ένα δίκτυο σχέσεων ομοιότητας και διαφοράς, η γερμανικότητα αναλύεται ως μια άλλη όψη της ελληνικότητας. Με αυτόν τον τρόπο, το πεδίο που συμβατικά αποκαλείται «ελληνογερμανικές σχέσεις» αποκτά μια άλλη προοπτική και σημασία διαφορετική από την απλή διερεύνηση των «διμερών» σχέσεων μεταξύ δυο χωρών. Καθώς στρέφουμε το βλέμμα στην άλλη εθνική ταυτότητα, προσδιορίζουμε τελικά τη δική μας ταυτότητα.

Θεσσαλονίκη, Μάιος 2020